

**TRÆ
HUND
STEN
&
STOF**

–at blive taget godt imod på Ny Psykiatri Bispebjerg

Udsmykningsforslag
Elisabeth Toubro
april 2017

TRÆ HUND STEN & STOF

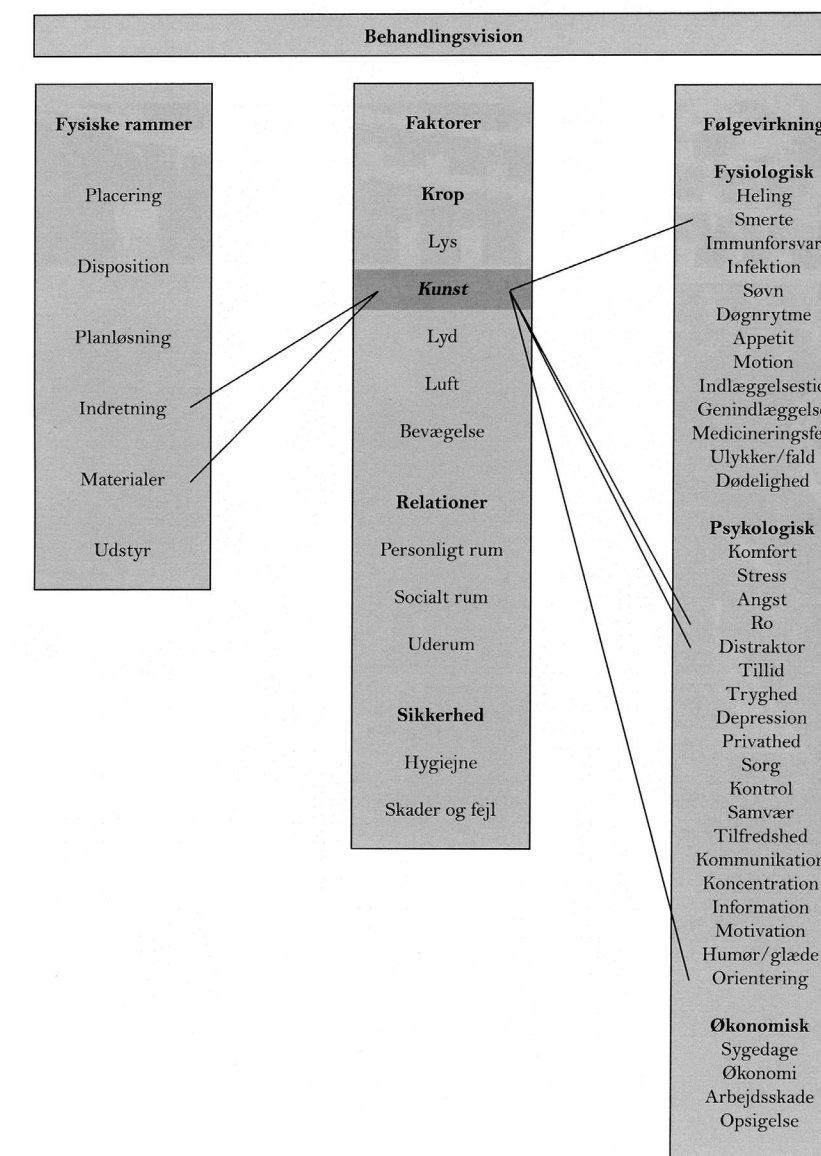
Udsmykningsforslag til Ny Psykiatri Bispebjerg
Elisabeth Toubro

OM ET STEDSSPECIFIKT KUNSTVÆRK TIL NY PSYKIATRI BISPEBJERG

For at spore mig ind på en løsning af opgaven, startede jeg med at undersøge hvilke erfaringer og forskningsresultater, der findes, når det drejer sig om kunstens virkning på psykisk syge patienter og kunstens mulige helbredende evne. Det er ikke et felt der er beskrevet i forskningen i Danmark. Jeg har derfor opsøgt erfarne psykiatere for at bede dem om at dele deres erfaringer med mig. Desuden har jeg undersøgt og besøgt terapihaver, fordi man der har erfaringer med mennesker, der befinder sig i en stærkt stresset situation, som man forsøger at hjælpe ved blandt andet at skabe omgivelser, der virker helende på dem.

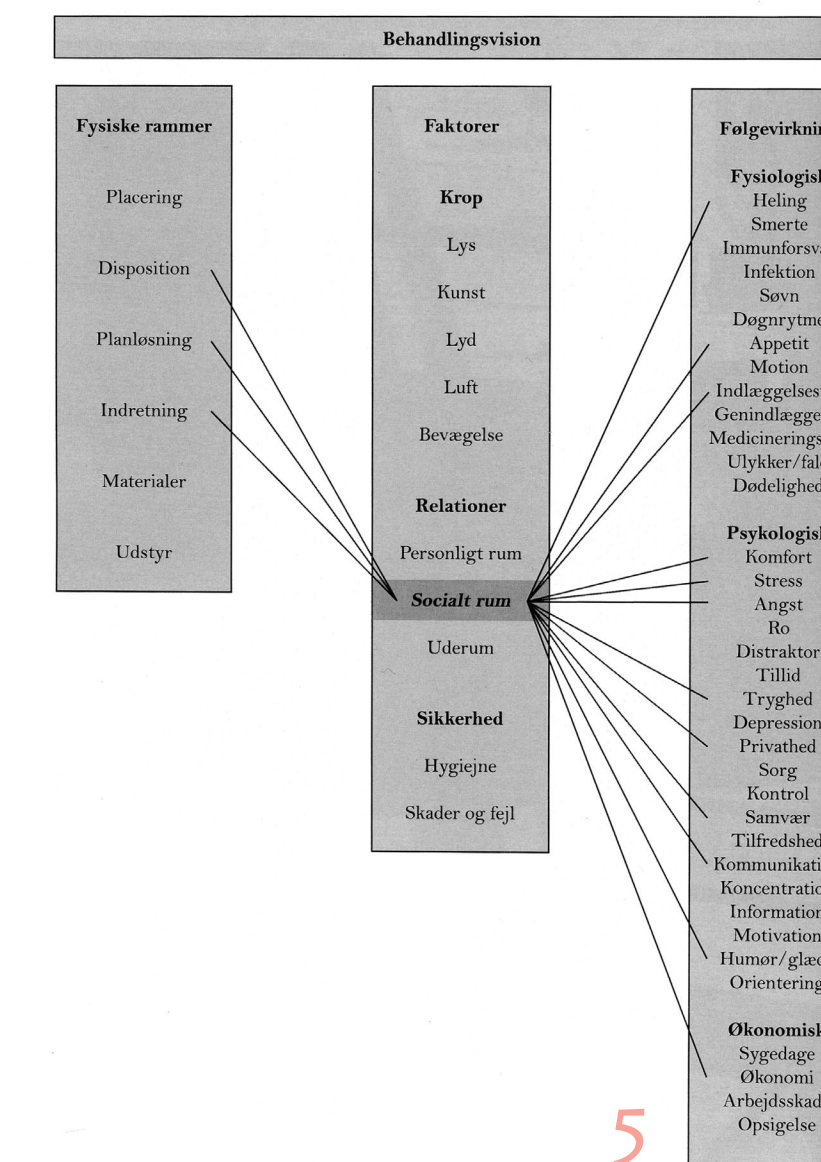
Bogen "Helende arkitektur" udgivet på Aalborg Universitetsforlag er et videnskabeligt litteraturstudie, der omhandler forskning omkring de fysiske rammers og arkitekturens betydning for patienters, pårørende og personales heling, stressreducering og velværeoptymering. Bogen omhandler kun sporadisk psykisk syge patienter, men den er alligevel inspirerende at tage udgangspunkt i, fordi det virker oplagt at fænomener som lys, lyd, bevægelse, sociale rum kontra private rum og kunst, også er vigtige elementer at forholde sig, når det drejer sig om psykiatriske patienter.

4

Hvordan virker billeder eller kunstneriske objekter på psykiatriske patienter? Er der billeder, skulpturer eller interiører der har en beroligende virkning på psykisk syge mennesker? Er der noget der kan virke fremmede på en helbedelsesproces? Og kan kunst have en positiv indvirkning på psykisk syge mennesker? Psykiater Anne Lindhardt svarede blandt andet at "god kunst kan betyde, at den psykiatriske patient får en følelse af at blive taget godt imod".

Jeg har holdt møde med speciallæge i psykiatri Anne Lindhardt. Anne Lindhardt er i dag formand for psykiatrifonden. Desuden har jeg holdt møde med psykiater Joakim Knop som er forhenværende overlæge i psykiatri på Gentofte hospital og billedkunstner. Mine spørgsmål til dem begge var: Selvom psykisk syge patienter er meget forskellige, er der så noget generelt man kan sige om deres forhold til de fysiske omgivelser?

Douce, blide farver der virker venlige og beroligende er vigtige. De indlagte oplever ofte at være i et kaos. At krop og sjæl er i opløsning. Derfor er rammen omkring billeder vigtig. Den virker samlende. De indlagte er lukket inde og det giver en følelse af klaustrofobi. Anne Lindhardt lagde vægt på at kunsten kunne stimulere nysgerrigheden, og det kunne være vigtigt som modvægt til det faktum at patienten er frihedsberøvet.

TERAPIHAVEN

På Ny Psykiatri Bispebjerg har man forsøgt at modvirke den klaustrofobiske følelse i arkitekturen ved at indrette rummene med vinduer ud mod grønne anlæg og en patienthave der åbner sig mod himmelen og som kan indrettes med gårdhaveelementer. Arkitekturen kan på den måde være med til at lindre følelsen af at være spærret inde. Psykiater Joakim Knop gjorde mig blandt andet opmærksom på, at folk ofte er akutindlagte og meget oprørte, når de bliver indlagt. Det førte mig til at konkludere at der må være erfaringer fra terapihaver, som kan være værdifulde fordi man her arbejder målrettet på at skabe fysiske rammer, der virker beroligende på mennesker, der er i højt alarmberedskab.

Jeg fik mulighed for at besøge Terapihaven Nacadia, der ligger i et skovområde i Nordsjælland i foråret 2015. Jeg har hørt beretninger fra andre terapihaver blandt andet i Skåne, hvor man har stor succes med at hjælpe stressramte tilbage til deres hverdag og arbejde. Man har taget udgangspunkt i undersøgelser fra Japan, der har vist at kontakt med natur virker helende på menneskers sjæleliv.

I en terapihave er det vigtigt, at der er ro og trygheds skabene elementer. For eksempel at haven er indhegnet, så fremmede ikke kan komme brasende ind. I Nacadia har man skabt en bæk, der løber gennem området, fordi det virker beroligende både at se og høre bækken. Desuden har man skabt særlige møbler der virker tryghedsfremmende, som for eksempel en bænk med et stort og massivt ryglæn eller en platform rundt om en stor træstamme, beregnet til at man kan sidde og meditere med ryggen mod stammen. På rehabiliteringscenteret i Alnarp - Skåne, hvor man modtager stressramte er terapihaven delt op i forskellige afsnit, som de stressramte indgår i efterhånden, som de får det bedre. I det første afsnit mødes patienterne af meget store sten og store træer, fordi sten og træer ikke skal passes. Der skal hverken vandes eller luges ved sten og træer og samtidigt har de en tyngde, de er urokkelige og tryghedsskabende.

FORSLAGET

Naturen og haveanlægget er det samlende element både i det historiske og det nye Bispebjerg. Adgang til haverne er en af de store værdier ved hele området på Bispebjerg hospital. I den kunstnerisk udsmykning vil jeg føre den værdi helt ind på sengeafsnittene.

Udsmykningen falder i to hovedtemaer. Et tema som på forskellig vis trækker naturelementer ind på sengeafsnittet, for at give associationer til fænomener vi alle føler os fortrolige med, og som er ro givende.

Med det andet tema forsøger jeg at bygge hjemlighedszoner. I hjemlighedszonerne skal der skabes en følelse af at man ikke er på et upersonligt hospital, men at der, med små midler, er skabt en hjemligere stemning. Samtidig vil der skabes rum, der er forskellige og som vil være med til at definere, hvor man befinder sig og hvordan man finder rundt.

Gennem den kunstneriske bearbejdning af sengeafsnittene vil jeg i begge tilfælde aktivere de tre sanser:

Følesansen, Synssansen og Høresansen.

TEMA 1.

Naturelementerne:
Træstammesøjlerne,
Stenen og Hunden.

Træstammesøjlerne. Træstammerne er placerede så de indgår i bygningen, som en del af konstruktionen. Associationerne henleder tankerne på skov. Barkens struktur er kendt og appellerer til vores erindringer. Træer repræsenterer naturen og det langsomt voksende liv.

Træstammesøjlerne er udført som direkte afstøbninger af træstammer i hård gips. De er indfarvede så de fremstår lettere marmorerede. Det er kunstneriske elementer der både fremstår kendte og som kunstværker.

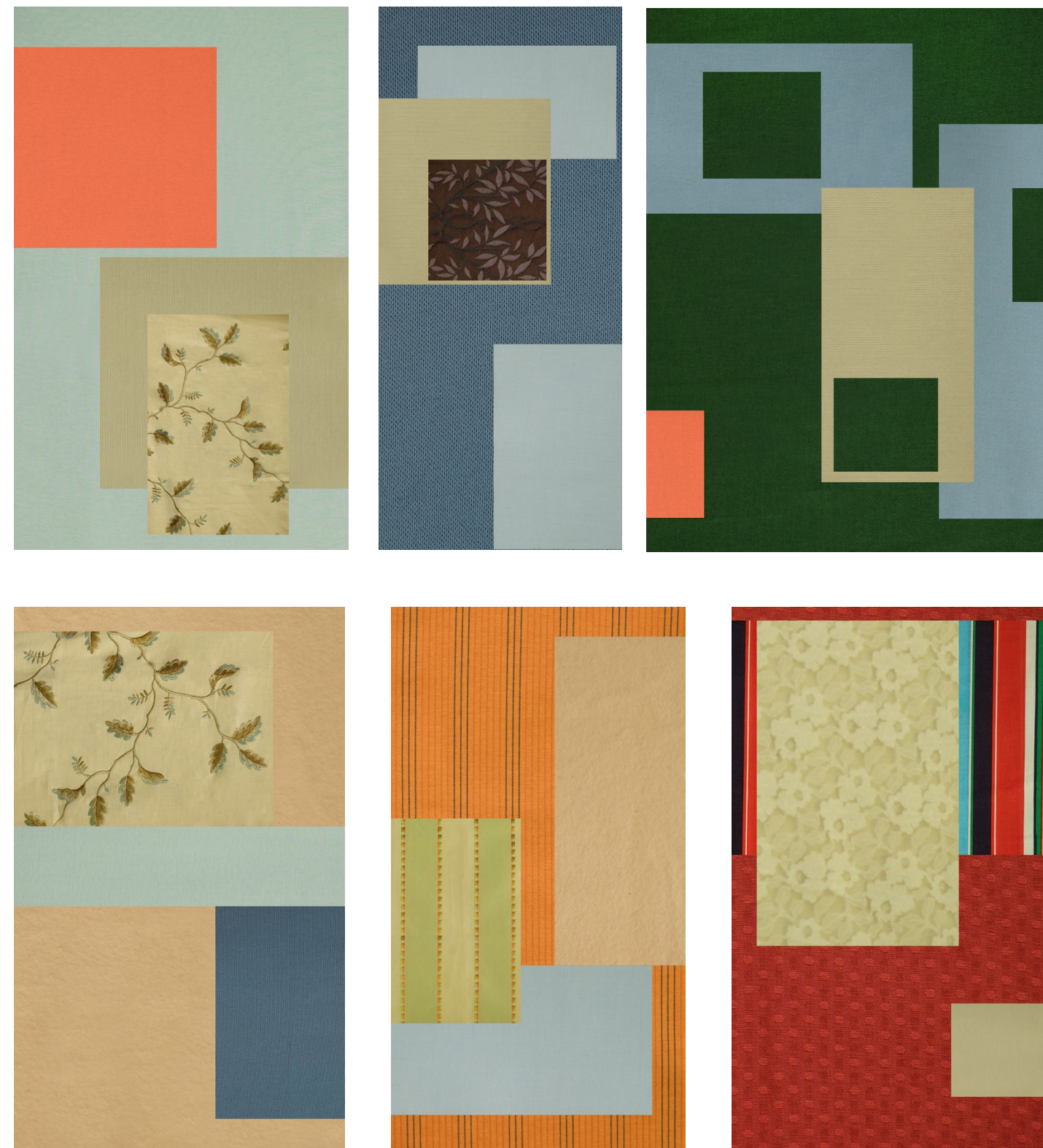
Stenen er hentet i en grusgrav og fremstår som en natursten. Den er urokkelig, nærværende og sig selv. Her har stenen samme funktion som i Japanske haver. Hunden er tænkt som et trygheds skabende element. De bløde former appellerer til det taktile møde med omverdenen, og den sovende hund er indbegrebet af nærhed og tryghed som "menneskets bedste ven".

Hunden er skåret i kirsebærtræ eller anden træsort. Den er fæstet til hjørnet af træbænken så man kan sidde ved siden af den. Den er fastgjort i bænken så den ikke kan fjernes.

TEMA 2.

Hjemlighedzonerne: Stofcollagerne, Farvelægning af indgangspartierne til sengestuerne og Nichernes træbænke.

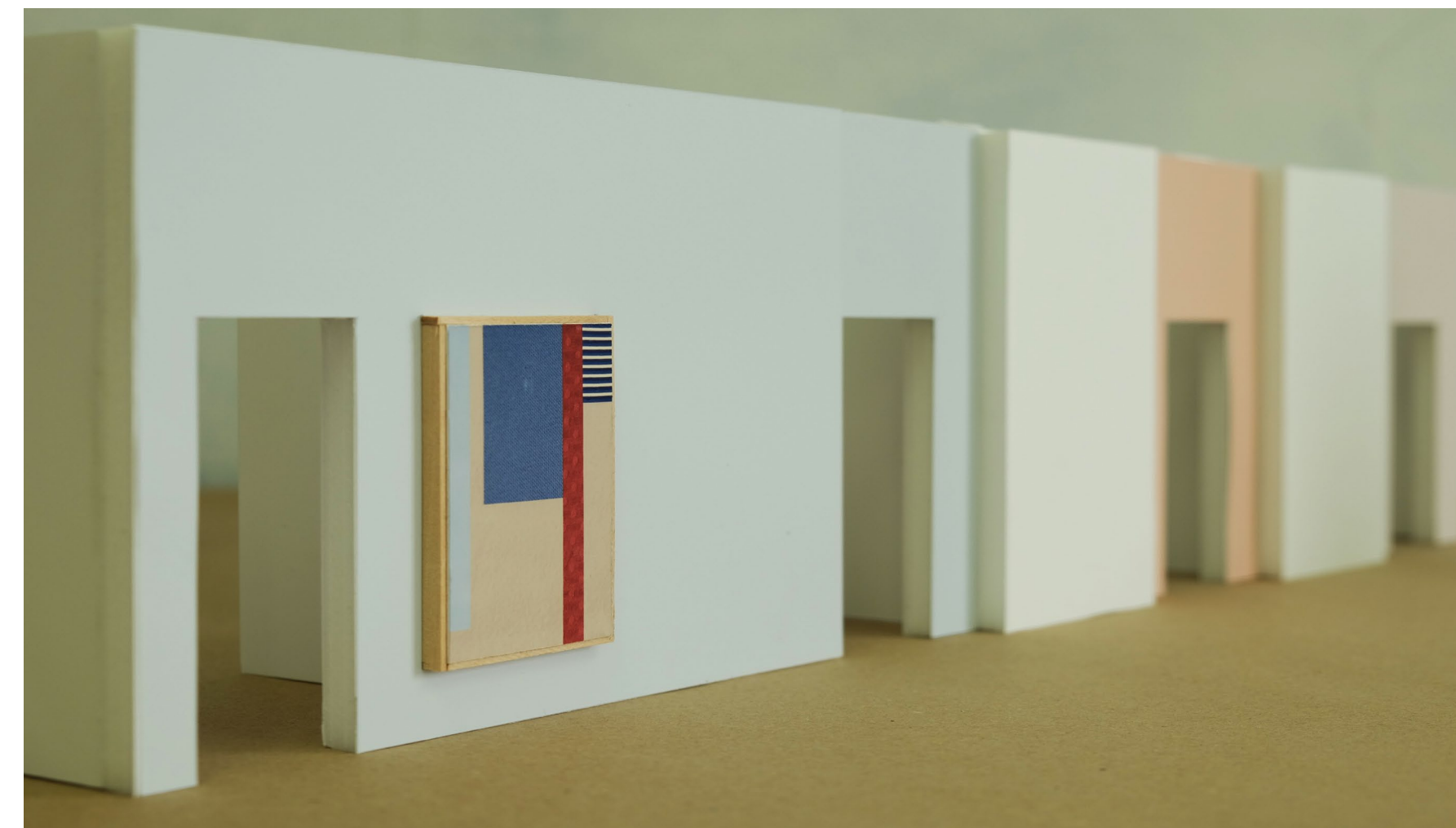
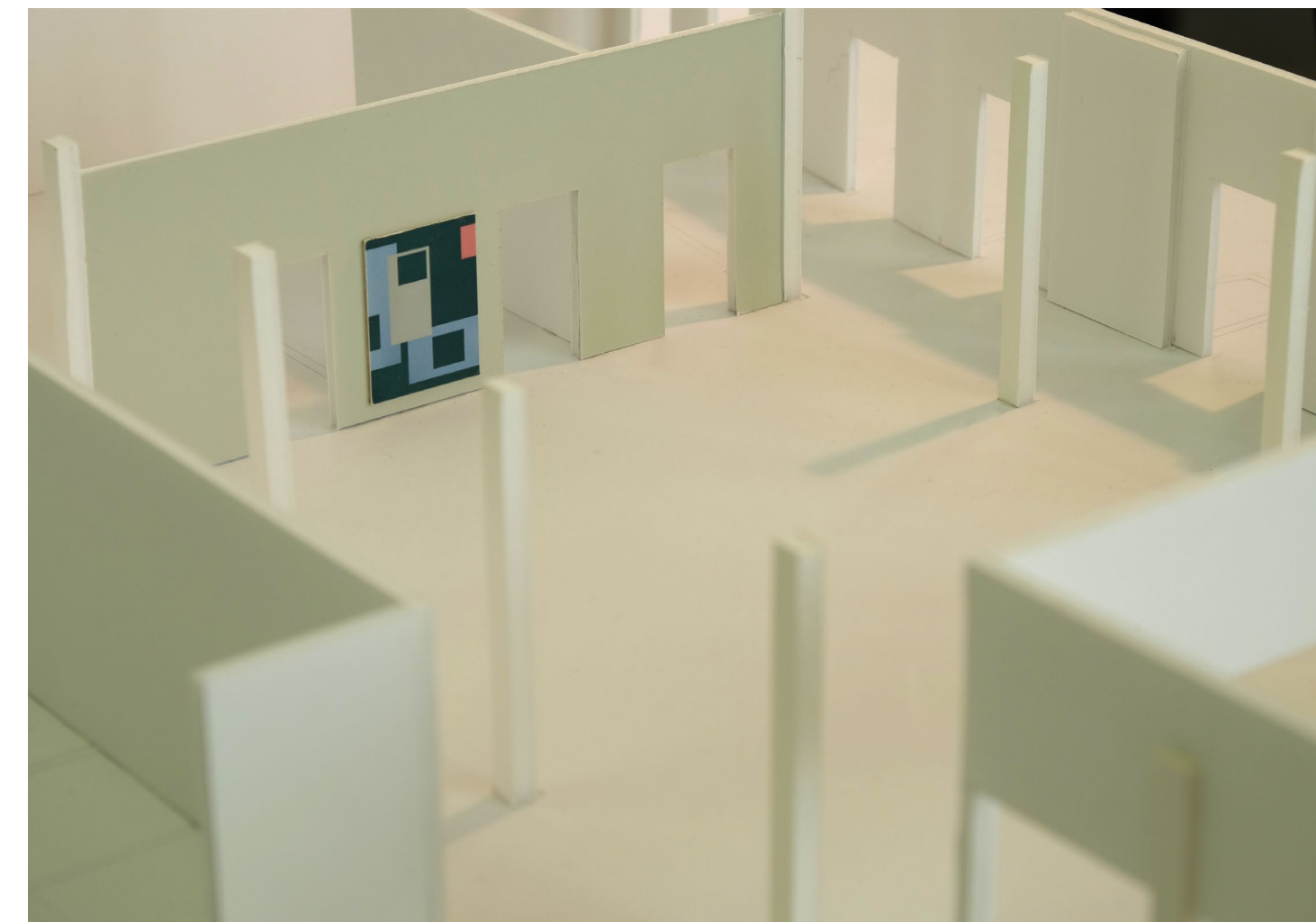

10

Stofcollagerne appellerer til følesansen og synssansen. Opsat på lyd-dæmpende plader vil de ændre lyd-tæppet omkring nicherne i glasvægen ud mod gårdhaven.

Det er vigtigt at det er abstrakte billeder og at der er ingen symmetri. Billederne skal være så enkle, at de psykiatriske patienter ikke tolker skræmmende motiver ind i billederne. Stofcollagerne er håndgjorte af smukke stoffer. Med øjet kan man også føle stofligheden som en nærhed. Farverne skal være blide. Kompositionen er inspireret af Japansk tankegang. Stofcollagerne har en kraftig ramme af egetræ der dels afgrænser dem, dels fæster dem mod væggen, så de ikke kan rives dem ned.

Indgangspartierne ind til sengestuerne er bemalede i blide farver, der er afledt af de stofcollager, der hænger i forbindelse med nicherne.

11

Træbænkene gør det muligt at sidde i nicherne og kigge ud i gårdhaven. Eventuelt med en samtalepartner. Træ er et varmt materiale at sidde på, det er blødt og rart at røre ved. Træbænkene udskæres i en bæredygtig træsort, såsom mahogni, kirsebærtræ eller lignende træsort, som har en glød. Dette for at understreje det hjemlige. Bænkene fæstes i den indre facade mod gården i de tre nicher.

12

13

Budget for stedsspecifikt kunstværk til Ny Psykiatri Bispebjerg
(Estimeret budget*)
København den 18 april 2017
Kunstner: Elisabeth Toubro

(* Priserne er fremkommet dels ved overslag fra håndværkere, dels ved erfaringspriser.)

Træstammesøjler prisoverslag ifølge bronzestøber Peter Jensen.

Afformning af træstamme 35 000 kr./ form.

Der laves to forskellige afformninger.

Formerne bruges til alle afstøbningerne.

• 2 stk. forme af træstammer ..... 70 000 kr.

Afstøbning derefter pris pr. træstamme

i hård gips med armering 10 000 kr.

• Til et sengeafsnit bruges 7 stk. afstøbninger x 4 sengeafsnit ..... 280 000 kr.

• Transport af færdige træstamme ..... 5 000 kr.

• Montering af alle træstamme ..... 30 000 kr.

Fremstilling af Stofcollagerne.

Der skal bruges 4 stk. collage/sengeafsnit.

• Stof til alle collager på alle 4 sengeafsnit ..... 7 000 kr.

Lyddæpende materiale til opsætning af stofcollage.

Pris ifølge Earmark Akustik.dk. 1 stk. lydabsorberende plade

40 x 1200 x 2400 mm pris/stk. 1 750 kr.

• 4 stk. lydabsorberende plader per afsnit x 4 sengeafsnit ..... 28 000 kr.

Svæveramme i egetræ, pris/stk. ifølge overslag møbelarkitekt Henrik Reimann.

Rammen er forstærket så de ikke kan rives ned fra væggen.

Pris pris/stk. 3 800 kr.

• Til et sengeafsnit bruges 4 stk. rammer x 4 sengeafsnit ..... 60 800 kr.

• Transport af færdige stofcollager ..... 5 000 kr.

• Montering af stofcollager med ramme, 16 stk. .... 30 000 kr.

Vinduesbænke udskåret i træ. Estimeret beløb på baggrund af erfaring.

Udskåret hos snedkerfirmaet Julius Nielsen og søn A/S.

Pris/ bænke 10 000 kr.

• Til et sengeafsnit bruges 3 stk. bænke x 4 afsnit, 12 stk. .... 120 000 kr.

• Transport af færdige bænke ..... 5 000 kr.

Pris på hund udskåret i kirsebærtræ af Billedskærer Sanne Marie Seipelt

efter model i gips af Elisabeth Toubro. Pris/ hund (ca. 70 cm) 9 450 kr.

• Til et sengeafsnit bruges 1 stk. hund i træ x 4 sengeafsnit ..... 37 800 kr.

• Transport af færdige hunde ..... 2 000 kr.

• Montering af bænke og hund x 4 sengeafsnit ..... 30 000 kr.

• Sten til gårdhave inkl. transport. 10 000 kr./ sengeafsnit

x 4 afsnit ..... 40 000 kr.

• Afsat beløb for merudgiften ved maling af indgangspartier

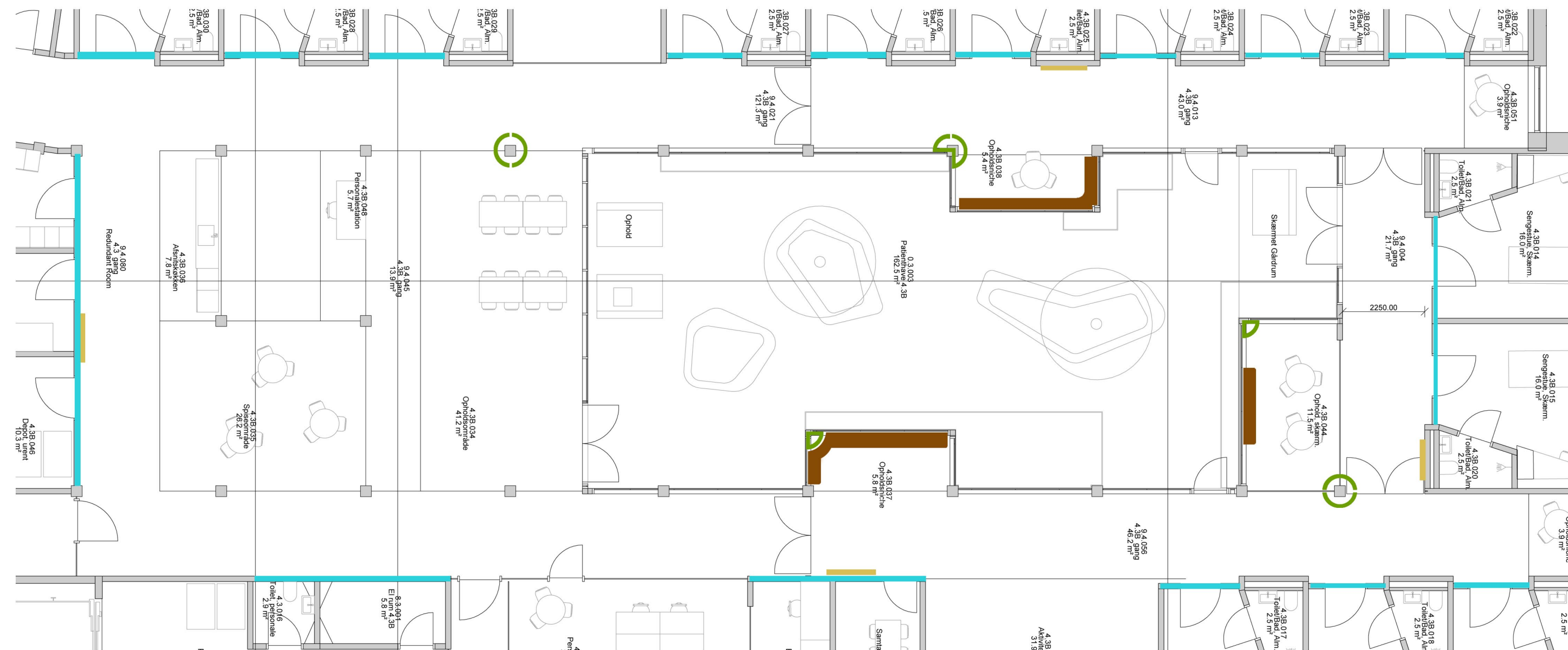
til sengestuer ..... 245 000 kr.

Materiale, håndværkerudgifter og transport ialt: ..... 995 600 kr.

Uforudsete udgifter 15 % af 995 600 kr. .... 149 340 kr.

Honorar for realisering af kunstudsmykning ..... 385 000 kr.

Udgifter i alt, ekskl. 25% moms ..... 1.529 940 kr.

- Træstamme
- Vinduesbænke
- Stofcollage
- Bemalede indgangspartier til sengestuerne

APRIL 2017
© ELISABETH TOUBRO